

Guía Docente

Guía Docente				
Datos Identificativos				2020/21
Asignatura (*)	Cambios sociodemográficos e territoriais		Código	615525023
Titulación	Mestrado Universitario en Políticas Sociais e Intervención Sociocomunitaria			
Descriptor				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	1º cuadrimestre	Segundo	Optativa	6
Idioma	CastelánGalegoInglés			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Socioloxía e Ciencias da Comunicación			
Coordinación	Lamela Viera, Maria del Carmen	Correo electrónico	carmen.lamela@udc.es	
Profesorado	Garcia Docampo, Manuel	Correo electrónico	manuel.garcia.docampo@udc.es	
	Lamela Viera, María del Carmen		carmen.lamela@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Trabállanse teorías e metodoloxías para explorar as relacións interxeneracionais no seu contexto histórico e ecolóxico.			
Plan de continxencia	1. Modificacións nos contidos Non se realizarán cambios 2. Metodoloxías *Metodoloxías docentes que se manteñen - Seminario - Traballos tutelados - Atención personalizada *Metodoloxías docentes que se modifican Ningunha 3. Mecanismos de atención personalizada ao alumnado - Correo electrónico: Diariamente. De uso pra facer consultas, solicitar encontros virtuais para resolver dúbidas e facer o seguimento do traballo realizado. ? Moodle: Diariamente. Segundo a necesidade do alumando. Dispoñen de ?foros temáticos asociados aos módulos? da materia, para formular as consultas necesarias. Tamén hai ?foros de actividade específica? para desenvolver os exercicios de avaliación. ? Teams: 1 ou 2 sesións á semana en grupo (ate 15 persoas) nas franxas horarias que ten asignada a materia no calendario do mestrado. Esta dinámica permite facer un seguimento normalizado e axustado as necesidades da aprendizaxe do alumando para desenvolver o traballo da materia. 4. Modificacións na avaliación Mantense o mesmo sistema de avaliación que no curso presencial *Observacións de avaliación: Mantéñense as mesmas que figuran na guía docente 5. Modificacións da bibliografía ou webgrafía - Non se realizarán cambios. Xa dispoñen de todos os materiais de traballo da maneira dixitalizada en Moodle.			

Competencias do título

Código	Competencias do título
A21	CEE1 - Explicar os procesos de exclusión vinculados ás transformacións da estrutura familiar e por idades das sociedades.
A22	CEE2 - Manexar ferramentas conceptuais e metodolóxicas para a análise da vulnerabilidade asociada a formas de convivencia e a determinados grupos de idade.
A23	CEE3 - Identificar as dinámicas interxeracionais, biolóxicas e socioeconómicas que xeran situacións de exclusión.
A24	CEE4 - Identificar situacións e procesos de segregación de colectivos vulnerables asociados ao avellentamento demográfico.

B1	CB1 - Demostrar coñecementos avanzados, de carácter multidisciplinar, para a investigación e o exercicio profesional no ámbito da exclusión social.
B2	CB2 - Aplicar e integrar os coñecementos a contornos e problemas emerxentes e indefinidos, na práctica investigadora e profesional.
B3	CB3 - Seleccionar o marco científico adecuado para avaliar as evidencias dispoñibles e postular hipóteses razoadas sobre a avaliación previsible dos feitos sociais estudados.
B14	CX2 - Realizar unha análise crítica da realidade social e do desenvolvemento profesional vinculada aos feitos sociais sobre os que se traballa.
B19	CX7 - Dar respostas innovadoras e orixinais ante situacións problemáticas emerxentes relacionadas coa exclusión social.
B20	CX8 - Aplicar a perspectiva comparada na comprensión das problemáticas sociais e das respostas e solucións políticas.
B21	CX9 - Aplicar unha perspectiva interdisciplinar na análise e a valoración de problemáticas de exclusión e políticas sociais de inclusión e cohesión.
B22	CX10 - Recoñecer e valorar os xuízos de valor e as evidencias nos argumentos que sosteñen as descricións e políticas sobre a realidade social.
C3	CT3 - Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C5	CT5 - Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
C7	CT7 - Desenvolver a capacidade de traballar en equipos interdisciplinares ou transdisciplinares, para ofrecer propostas que contribúan a un desenvolvemento sostible ambiental, económico, político e social.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias do título		
Identificar procesos históricos de cohesión e de exclusión asociados a distintos tipos de hábitats	AM21 AM22 AM23 AM24	BM1 BM2 BM3 BM14 BM19 BM20 BM21 BM22	CM3 CM5 CM7
Recoñecer a relación entre variables espaciais e territoriais e as necesidades da poboación segundo as súas características sociodemográficas	AM21 AM22 AM23 AM24	BM1 BM2 BM3 BM14 BM19 BM20 BM21 BM22	CM3 CM5 CM7
Analizar a vulnerabilidade ecolóxica de distintos colectivos	AM21 AM22 AM23 AM24	BM1 BM2 BM3 BM14 BM19 BM20 BM21 BM22	CM3 CM5 CM7

Contidos	
Temas	Subtemas
Estudo e caracterización do territorio	-

Indicadores de cohesión e de segregación territorial	-
A conformación histórica do hábitat	-
Urbanización, avellentamento e despoboación	-
Exclusión espacial e exclusión social	-
Representación social e construción cultural do hábitat	-

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Seminario	A21 A22 A23 A24 B1 B2 B3 B14 B19 B20 B21 B22 C3 C5 C7	12	24	36
Traballos tutelados	A21 A22 A23 A24 B1 B2 B3 B14 B19 B20 B21 B22 C3 C5 C7	24	84	108
Atención personalizada		6	0	6
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Seminario	As clases presenciais desenvolveranse a modo de seminario no que se discutirán lecturas e documentais asignados. A avaliación estará en función da asistencia e da exhaustividade dos materiais revisados polo alumno.
Traballos tutelados	En cada sesión presencial dedicarase unha hora á reflexión aplicada e actualizada dos materiais discutidos no seminario, co obxectivo de elaborar resultados e chegar a conclusións que se materializarán nun traballo final. Valorarase especialmente a formulación metodolóxica e o carácter divulgativo da redacción final.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	É previsible que cada alumno requira orientación personalizada para aclarar dúbidas ou ampliar a información necesaria para o seu traballo final. A atención personalizada desenvolverase tanto de forma presencial (directamente a aula e no despacho do profesor en horarios de tutoría) como non presencial (a través do correo electrónico e mediante a plataforma Moodle).
Seminario	

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A21 A22 A23 A24 B1 B2 B3 B14 B19 B20 B21 B22 C3 C5 C7	En cada sesión presencial dedicarase unha hora á reflexión aplicada e actualizada dos materiais discutidos no seminario, co obxectivo de elaborar resultados e chegar a conclusións que se materializarán nun traballo final. Valorarase especialmente a formulación metodolóxica e o carácter divulgativo da redacción final.	60
Seminario	A21 A22 A23 A24 B1 B2 B3 B14 B19 B20 B21 B22 C3 C5 C7	As clases presenciais desenvolveranse a modo de seminario no que se discutirán lecturas e documentais asignados. A avaliación estará en función da asistencia e da exhaustividade dos materiais revisados polo alumno.	40

Observacións avaliación

Os seminarios consistirán na exposición de textos ou videos por parte da profesora, dos que o alumnado dispoñerá previamente, para ser debatidos en clase segundo unha serie de preguntas e de materiais que supoñerán ampliar a discusión. Prevese a realización de 6 sesións de seminario. Pola participación activa en cada un destes seminarios, o alumno poderá obter un punto na súa cualificación final, ata alcanzar un máximo de 4 puntos (o 40% da cualificación final).

Os traballos tutelados serán traballos de investigación breves realizados por un máximo de dous alumnos presenciais, aos que se lles pode sumar outro alumno a distancia. Requirirán horas de presencialidade para traballar en grupo e para a exposición continuada do que se avanza ao resto da clase. O resultado final prepararase a modo de poster ou cartel dixital. Por este traballo final obterase un máximo de 6 puntos (o 60% da cualificación final); ata dous puntos dos cales responderán ao criterio do esforzo e da participación demostrada na súa realización.

Ao alumnado matriculado en modalidade non-presencial aplicaráselle o mesmo sistema de avaliación, pero engadindo as seguintes condicións. A súa contribución aos seminarios terá que entregarse por escrito, a modo de ensaio breve e seguindo as instrucións que se lle darán para cada lectura. A súa participación no traballo tutelado asignado levará engadida a creación e mantemento dun foro de debate virtual sobre o tema, en Moodle ou outra plataforma similar.

O sistema de avaliación das convocatorias de xullo e sucesivas, serán acordadas de forma personalizada con polo menos 3 meses de antelación á pechadura de actas.

Fontes de información

Bibliografía básica	- Herrera, Mª Soledad (2007). Individualización social y cambios demográficos. Madrid: CIS - Kreager, Philip y Schröder-betterfill, E. (Eds) (2005). Ageing without children. Berghen Books - Livi Bacci, Massimo (1988). Ensayo sobre la historia demográfica europea. Barcelona: Ariel - Moré, Paloma (2017). Migraciones y trabajo con personass mayores en las grandes ciudades. Madrid: CIS - Otero, Raimundo (2017). Sociología e historia de la ciudad desconcentrada. Madrid: CIS - Santamarina, Beatriz et al (Coords.) (2018). Antropología ambiental. Barcelona: Icaria Toda a bibliografía esencial e complementaria estará dispoñible na plataforma Moodle.
Bibliografía complementaria	

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías